

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:

Egész évre . . . 8 frt — kr.
Negyedévre . . . 2 — —

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.
Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.

Videkre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.
Negyedévre . . . 3 — —

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, szeptember 12.

A király hadgyakorlaton.

Szeptember hónapja nehéz napokat hoz a katonaságra. Mint a diákok a júniusi meleg napokban, úgy drukkolnak katonáink a szeptemberi hadgyakorlatokon, melyeken maga a legfőbb hadur, a király is részt szokott venni és ítéletet mond nem csak a csapatok magatartása, hanem a generális urak tudománya és ügyessége felett is.

Az utóbbi időkben igen nagyszabású hadgyakorlatokat tartottak országunkban. Négy év előtt Kőszeg vidékén és két éve Tata környékén királyunk Ő Felsége, Vilmos német császár és a külföldi katonai attasék jelenlétében tartott hadgyakorlatokon több csapat vett részt, mint a század legnagyobb csatáin.

A tavalyi buziási és löcsei hadgyakorlatok is igen jelentékenyek voltak, de az utóbbin már nem vehetett részt királyunk, mert az indulásra kitűzött idő előtt néhány órával vette a szörnyű hirt a genfi tragédiáról.

Az idén Magyarországon csak Pápa környékén lesz ugynevezett király-manőver, melyre ma érkezik oda a legfőbb hadur. Ez a hadgyakorlat nem lesz ugyan olyan nagyszabású, mint az előző években voltak, de a Felség jelenlétében kívül különös fontosságot és érdekességet kölcsönöz ennek az a körülmény, hogy ezuttal tisztán lovassági gyakorlatok lesznek.

Hiszszük, hogy a híres magyar lovasság méltónak bizonyul régi hírnevéhez s

ki fogja érdemelni a legfőbb hadur legmagasabb elismerését és dicséretét.

A király-manővereknek a katonai szempontokon kívül más jelentősége is van. Magyarország loyális polgárai ugyanis felhasználják ezt az alkalmat, hogy alattvalói hűségüket és hódolatukat bemutassák az apostoli királynak.

Tiszta Kálmán miniszterelnök korában arra használta ezt, hogy az üdvözlő beszédekre adott legfelsőbb válaszokban megdorgáltatta hol a papságot, hol az ellenzéket és megdicsértette a nemzetiségeket, a mint éppen kívánta ezt a kortespolitika forgandósága. Egyik-másik ilyen válasz, pl. az aradi, mező-kövesdi, borosjenei, ma is emlékezetes.

Roppant nagy politikai hiba volt a korona sérthetetlen tekintélyét bele vonni a pártküzdelmekbe. Okosan tette azért Tisza közvetlen utóda Szápáry Gyula gróf, hogy szakított elődje politikájával.

Széll Kálmánnak rövid miniszterelnöksége óta nem volt még alkalma befolyást gyakorolni ilyenféle válaszok fogalmazására, a mi különben a kabinet iroda dolga, de mindenesetre a miniszterelnök sugalmazására történik.

Ismerve Széll Kálmán politikai irányát és jelszavát, meg vagyunk győződve, hogy befolyását a legjobb irányban érvényesítette.

Legfőbb haduri kötelességei szólítják most országunkba királyunkat, hazánkban való tartózkodása ünnep lesz az ottani vidék összes lakosságának.

A kiegyezés válsága.

Széll Kálmán tegnap ismét Bécsben járt. A király két óráig tartó kihallgatáson fogadta. A miniszterelnök azután Kállayval és Goltchowskyval találkozott, ma pedig visszaérkezett Budapestre. A király Széll után Kathreint, a katolikus néppárt fejt fogadta kihallgatáson és ez alkalommal őt bizta meg azzal a misszióval, melylyel eddig Chlumeczký próbálkozott — siker nélkül. E feladat tudvalevőleg a németek és csehek kibékítése. Kathreinnak azonban még Chlumeczkýnél is kevesebb kilátása van a sikerre, mert a német ellenzék többi pártjai iránta még kevesebb bizalommal viseltetnek, mint elődje iránt. Az egész békeakció különben nem látszik valami igen komolynak és komolyságukban maguk az intézők sem hisznek. Sokkal komolyabb Wolf képviselő kijelentése, a ki a delegációk megválasztását még élete árán is hajlandó megakadályozni. Ez a kijelentés jellemzi a végig elkeseredett német ellenzék igazi hangulatát. Az osztrák politika vezéreinek nincs semmi tervük arra, hogy az összehívandó Reichsrathot legalább a delegáció megválasztására képessé tegyék és Széll Kálmánt azért csitítják föl minduntalan Bécsbe, hogy rábírák egy olyan modus procedendi elfogadására, mely lehetővé tegye a közös ügynek elintézését delegációk nélkül.

Néppárti gyűlés.

A szakolczai választókerület néppárti hivei a nyitrai megyei Egbellen, 1899. szept. 17-én, vasárnap d. u. 3 órakor a róm. kath. templom előtti téren néppárti népgyűlést fognak tartani a következő tárgysorozattal. 1. Elnöki megnyitó. Tartja: Zmeskal Zoltán, orsz. képviselő.

A „TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Meghalt a kis Pétör.

Irta: Deér.

Olyan poetikus, illatos nyári alkonyat érezkedik alá a kis akácok falura. A szegény ember ilyenkor hamar elpihen. Elfárad az egész napi huza-vonásban örül, ha álmra hajtatja fejét.

Csend, nyugalom honol a faluban. Még világosság sincs sehol. Csak ott az alvégen látszik valami kis szürke világosság. A Borbás Jancsiék szalmafüdeles viskójában ég még a méces. Olyan szomorúan pislog, mintha csak ő is a kis Pétört sajnálná, — a kis beszédes, rózsapiros arcú Pétört, ki most ott fekszik az ágyban, szótlanul halaványan, betegen.

Borbás Jancsi, a kis Pétör apja ott ül a lócsán, fejét tenyerébe hajtja s úgy bámul maga elé. Felesége az ott ül az ágy szélén a kis Pétör mellett. Lesi a kis szenvedőnek minden mozdulatát.

A kemence mellett egy leterített pokróczon játszanak a kis Pétör kisebb-nagyobb testvérei.

De mintha nekik sem izlenék ma a játék. Olyan csendesen, szinte szomorúan bujnak össze. Majd a kis Katicza oda tipeg édes aty-

jához s úgy beszél hozzá hangos gögicselő szóval.

— Édös apám, hát a Pétör mért nem gyün játszani? Ketsék má fő no.

A férfi felkapja fejét. Odaveszi magához a kis beszédes jószágot s úgy szól hozzá csendes, szomorú hangon.

— Csak csendesen éds kis magzatom. A kis Pétör beteg, az most nem játszhatik veletek. — Isten tudja, talán soha többet.

A kis gyermek nem érti ezt a beszédet. Csak nézi apját, kinek napbarnította arcán egy-egy könnycsepp csordul végig. Letörli s csak úgy magában mormog valamit.

— Édös magzatjaim, — úgy a szívemhez vagytok nőve. Csak az Uristen megkönyörölne a kis Pétörön is!

A kis Pétör megmozdult. Réveteg tekintettel néz körül s elfolytott, suttogó hangon mond valamit. Édes anyja észrevette, hogy felébredt. Odahajol hozzá s úgy kérdezi:

— Mi köll édös Pétörkém?

— Vízet adjon édös anyám!

— Hozom lelköm, hozom!

Az asszony odaviszi a korsót. Ott a kemence mellett is megmozdult az öt éves kis Pisti gyerek. Előbujik s odasompolyog az ágyhoz. Fölágoskodik s úgy nézi a beteg kis öcscsét. Még beszél is hozzá.

— Pétörke, mi fáj? Kelj föl, gyere játszani, a Katicza is akarja.

A kis Pétör megérti a hívogató szót. Kissé felül, sovány, kiaszott karjait kinyújtja, átöleli a Pisti nyakát s odavonja magához. A Pisti meg bízta.

— Ugy hát Pétörke, kelj föl!

— Nem tudok — Pisti, — nyöszörög a kis Pétör, — úgy fáj itt, — mutatja a fejét, torkát.

A kis Katicza is észreveszi ott az apja ülésén, hogy a kis Pétör fölébredt. Lemászik a földre s oda fut az ágyhoz. A csöpp teremtés nem éri föl az ágyat.

— Pisti én is a Pétörhöz megyek.

Édes anyjuk felfogja a kis leányt s odateszi az ágyra a kis Pétör mellé. A kis Pétör még mosolyog is a hugára. Aztán meg gyerekes komolysággal nézi a kis leányt s olyan szivettépő szomorúsággal szól hozzá.

— Katicza . . . a Pétörke möghal . . . ugy-e édös anyám?

A szegény asszony erre a szóra aztán nem tudja visszafolytani előtörő könnyeit. Végig folynak arcán, le oda a kis Pétör ágyára. A Pisti gyerek észreveszi anyja könnyeit. Bámuló szemekkel néz föl rája, aztán meg odamegy az édes apjához.

— Édös apám, nézze kend csak, sir az édös anyám!

A gazda odapillant a feleségére. Fölkel, oda megy a ágyhoz. Egyik kezével átöleli a feleségét s úgy beszél hozzá.

2. A választók jogairól és kötelességeiről. Tartja: *Donovál János*, broczkói plébános. 3. A néppárt parlamenti működéséről. Tartja: dr. *Kubina József*, orsz. képviselő. 4. Az egyházpárti törvények káros hatásáról. Tartja: *Skarda József*, sasvári prépost. 5. Elnöki zárszó.

A néppárt felelete Horánszkyknak.

Horánszky Nándor beszámolójában kikelt a néppárt ellen is, de még reményli, hogy a néppárt férfiai meg fogják szüntetni a különtagoltságot. Az *Alkotmány* erre nézve többek közt a következőket mondja:

Maga beismeri, hogy a felekezeti politikát előbb csinálták mások, mielőtt még a néppárt keletkezett. A Tisza-miniszterium egész működésében ki lehet mutatni a felekezeti részrehajlást, még pedig a katolikusok és a katolikus egyház rovására. Ezt követték az elkeresztelési rendelet s utána a kötelező polgári házasság és az egyházpárti törvények egész sorozata, az erre vonatkozó rendeletek s azok kiméletlen végrehajtása, perbefogások és bebörtönzések. Mindezekben a szabadelvű kormányférfiak s az egész párt szolidárisak voltak. Ők voltak a kezdeményezők. Rajtuk a törvényes, az erkölcsi, a politikai és a történeti felelősség. Ha az egyházpárti haszon és érdem, a dicsőséget maguknak követelik a liberálisok; ha rossz és káros. ezért mást — a néppártot — okolni nem lehet,

Behozonyítja továbbá, hogy a jelen kormány tényeivel kizárta a néppárt vallásos férfait a kormánypártba való lépéstől.

Munkaközvetítés.

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter jelentős lépést tett a szociális politika terén, midőn Budapest székesfőváros kereskedelmi és iparkamarájához leirt az ingyenes munkaközvetítés érdekében.

Külföldön, különösen a rajnai provinciákban bámulatosan van szervezve államilag a munkaközvetítés, legtöbb helyen karöltve a kath. legényegyletekkel.

Nemcsak munkát, de olcsó ruhát, lakást s ha műhely nincs, segélyt is kap a tanulmányuton levő munkás.

Egyelőre irányelvül a következő pontokat adja ki a miniszter:

Az ipari munkaközvetítő intézetek hatásköre kiterjed az ipari munka minden neménél alkalmazott egyénekre, tehát a kereskedelmi alkalmazottakra, valamint a bányá- és kohómunkásokra is, kor- és nemi különbségre való tekintet nélkül.

Az intézetek állami és községi támogatással a kereskedelmi és iparkamarák mellett, ipartestületek és egyéb érdekelt szaktestületek bevonásával létesítendő úgy, hogy az ipartestületek — különösen vidéken — azoknak szervei legyenek.

Vidéken egyelőre csak a kereskedelmi és iparkamarák székhelyein létesítendőek ily intézetek.

Közvetítés ingyenes.

Az összes, ily munkaközvetítő intézetek fölött a kereskedelmi m. kir. miniszter gyakorolja a főfelügyeletet.

Kiváncos, hogy ezen alapelvek szerint létesítendő intézetek, az összes már létező egyesületi, vagy magán ipari munkát közvetítő intézetekkel összeköttetésbe lépjenek. A budapesti és vidéki intézetek közt szerves kapcsolat létesítendő s a közvetítés körül egységes eljárási módzatok állapítandók meg.

Sztrájk és munkakizárás esetére az intézetek a munkaközvetítést folytatják.

A vízvezeték működése.

— A városi főmérnök jelentése. —

A nagyvárad vizvezeték kezelését, az öt év leteltével, a jövő 1900. év január 1-én átveszi saját kezelésébe Nagyvárad városa.

Busch Dávid városi főmérnök már megtette a szükséges tanulmányokat, hogy az egész vízmű üzemének teljesen hű képét lássa a város s ne legyen esetleges meglepetéseknek kitéve.

Az eddigi üzemet s a vízmű jövő kezelését egy terjedelmes jelentésben foglalta össze, a mely érdekes adatokat sorol fel Nagyvárad ezen legelső és legfontosabb közegészségügyi intézményéről.

A jelentés a következő:

Tekintetes Tanács!

A 975/99. számú végzése szerint vízmivünk jövő üzemére vonatkozólag, amennyiben nevezett mű kezelése folyó hó végén a város kezébe megy át, — utasítottam, hogy *Bordé Ferenc* tanácsnok urral együttesen egy vizműkezelési sza-

bályrendeletet készítsünk, — erre vonatkozólag van szerencsém a következőt előterjeszteni.

Mielőtt a kérdéses kezelési szabályzat kidolgozásához fogni lehetne, tisztába kell jönnünk az egész kezelési eljárással és ha a tekintetes tanács, illetve a tek. törvényhatóság ezen előterjesztésemet általánosságban elfogadja, vagy megváltoztatná, csak ezután lenne célhoz vezető, egy részletes szabályzatot kidolgoztatni és elfogadhatni.

Van szerencsém a vízmű eddigi kezelése és abból származó kiadásokról a következőket részletezve előterjeszteni és pedig két irányban, először a város által eddig fizetett összegekről, másodszor pedig a várossal szerződésben álló Budapesti Szivattyú és Gépgyár-részvénytársaság által tett kiadásokról.

Miután azonban részletes feljegyzések a valálattól csak 1897. és 98-ik évről voltak beszerezhetők, az 1899-ik év pedig még le nem járt, ennél fogva az 1897 előtti évektől eltekintve, a fenti két év és az 1899-ik évi kiadásokat január 1-sőtől augusztus 31-ig vettem alapul és ezekből állapítottam meg az 1899-ik évi kiadásokat legalább megközelítőleg.

Megjegyzem azonban, hogy nem a városi évi költségvetésekből és évi zárszámadásokból dolgoztam, hanem a mérnöki hivatal nyilvántartásában levő kiadásokat jegyeztem fel részletesen, melyek szerint a következő kiadások merültek fel:

	koronában	
	1897-ben.	1898-ban.
1.* Kamattörlesztés a tőke után — — — — ? ?		
2. Új építkezések — — 6415.64 68274.62		
3. Csőmegfurások — — 14070.76 19643.74		
4. Személyzeti fizetés a telepen — — — 6840.— 6840.—		
5. Vizszállítás költsége — 10188.04 12068.92		
6. Tűzkárbiztosítás — 287.42 287.42		
7. A Magy. Áll. vasutnak (szolgáltatijog) — — 10.— 10.—		
8. Tűzcsapok gondozása 367.80 310.14		
9. Észlelések költsége — 200.40 331.—		
10. Vízműorák elhelyezése — — — 2.10 144.46		
11. Belső személyzet fizetése (Takács, Szabó és Petrovics) — — 2460.— 3106.—		
12. Különbféle (csőmosás, kutatások, mehanikai felszerelések stb.) — 2113.98 2702.68		

* Ezen tényleges összegek a számvevősnél teljesen elkülönítve meg nem kaphatók, ennél fogva a teljes kiadás még mai napon sem állapítható meg. Meg kell jegyezni azt is, hogy ezen felsorolt összegek a mérnöki hivatalnál tett feljegyzések alapján lettek megállapítva,

— Ne sirj édes anyjukom! Az Uristen majd csak ránk tekint s möghagyja a kis Pétört.

A kis Pétör észreveszi apját. Oda nyujta, feléje a kezét. Valamit akarna is mondani, de nem tud. Visszaesik az ágyra. Szemei becsukódnak, kicsi teste vonaglni kezd. A szegény kis teremtes felzokog a nagy fájdalomtól.

Édes anyja ijedten hajol oda föléje. A két kis apróságot meg az apjuk veszi magához. Azok is sirni kezdenek. Az apjuk meg csitítja őket.

— Csöndesen édes kis porontyaim. Ne sirjatok, mert akkor a kis Pétör nem tud aludni.

Pedig dehogy akar a kis Pétör aludni. A gyötrelmes kór már folytatja s ziháló melle elárulja, hogy nagyon szenved. Vergődik, nyöszörög az ágyon. Édes anyja felemeli, ölébe fogja s úgy becézgeti!

— Édes kis Pétöröm, hun fáj, mi fáj? Szólj csak egy szót édes magzatom.

De a kis Pétör nem szól. Egy nagyots i-kolt, aztán odaesik az édes anyja keblére. Az meg ébresztgeti.

— Pétör, édes kis Pétöröm! Hun fáj, mi fáj? Én vagyok, az édes anyád.

Mindhiába. A kis Pétör nem mozdul. Feje aláhanyatlik, kezei lelógnak s valami halálos fehérség ül ki máskor rózsapiros arcára.

Az apja észreveszi ezt. Leteszi a kis Katiczát, oda siet a feleségéhez s fájó gyötrelmes hangon kiált föl:

— Möghalt! édes kis Pétöröm, — édes egyetlen magzatom!

Az asszony is zokogni kezd. Odateszik az ágyra a kis Pétört, aztán odaborulnak melléje s úgy siratják a kis halottat. A két kis gyermek is odasompolyog szüleikhez. A Pisti oda áll az apja mellé s csak nézi, mint sir zokog apja.

A kis Katicza meg oda csimpaszkodik az édes anyja szoknyájába.

— Ne sirj édes anyám!

A szegény asszony átkarolja kicsi lányát s zokogástól elcsukló hangon beszél hozzá.

— Édes kis porontyom te! Lásd, möghalt a kis Pétör; többet nem játszik veletek. Édes kis Pétöröm te!

És csak sirt, zokogott tovább.

A gyerekek is sirva fakadtak. A kis Pisti megfogja a halott Pétör kezét s úgy szól hozzá.

— Pétörke, kelj föl, ne halj mög! Sir az édes apám. Pétörke, hallod-e, ... ne halj mög ...

És mikor látja, hogy a Pétörke nem mozdul, akkor újra visszamegy az éde apjához.

— Édes apám, csöndbe legyenek! A Pétörke alszik, ... ne keltsék föl ...

Aztán meg a Katiczához megy, ki ott guggolt az édes anyja mellett. Megfogja a kis leány kezét s lassu, csendes hangon szól hozzá:

— Katicza, ne sirj! Főkeltöd a kis Pétört. Alszik a kis Pétörke, csöndbe légy!

Aztán magával vonja a kis leányt oda a kuczkóba, a kemence mögé. Ott még egyideig susognak, pötyögnek. Aztán csak elnyomja őket az álom s boldogan alusznak halott kis testvérük mellett.

Az öregek meg a kis halottat látják el. Az asszony elszalad a szomszédba s csakhamar ott terem a halottas háznál a szomszédasszony, meg az ismerősök.

Megmossák felöltöztetik a kis Pétört az ünneplő gunyájába. Aztán kiterítik oda a szoba közepére. Két szál gyertyát tesznek melléje, meg egy feszületet is oda a lábához. Aztán körül térdelik a kis halottat s imádkoznak. Majd meg abbahagyják s a kis Pétört kezdik dicsérni.

— Milyen okos teremtes volt, mondja az egyik.

— Biz az ám, — kár érte, — hagyta rá a másik.

— A legtöbb volt valamennyi között, — szól a harmadik.

És aztán így megy ez reggelig. Nem fekszenek le.

Mikor aztán a kelő nap beveti első sugarát a kis szalmafüdeles kunyhóba, fölébred a két kis apróság is. Bámuló, tágra nyílt szemekkel néznek körül.

Majd felkelnek s kézen fogva oda sompolyognak a ravatalhoz. Az édes anyjuk oda-megy hozzájuk.

— Térdeljetek le édes kis szógaim!

azonban az összegek a számvevői főkönyvnek nem felelnek meg. A 2-ik és 3-ik tétel alatt a város által elhelyezett locsolócsapok és azoknak megfurási költségei is fel vannak véve.

A »Budapesti Szivattyú és Gépgyár-részvénytársaságnak« ezen összegekből csak a 4-ik és 5-ik tétel alattiak lettek kifizetve, a többi tételek különbözően váltakoznak és rendszeresen lettek az egyeseknek annak idején kifizetve. A 3-ik tétel alatti összegek nagyrészt visszatérülnek, úgy, hogy ezen czímen a mi könyveink szerint 1897-ben 6315 kor. 92 fillér megtérült a városi pénztárba, 1898-ban pedig 4740 kor. 48 fill., a locsoló csapok elhelyezéseért 1897-ben 7245 kor. 28 fill., 1898-ban pedig 7197 kor. 82 fill. fizetett. Itt meg kell jegyeznem, dacára, hogy a fenti két összeg együttvéve sem tesz ki annyit, mint a 3-ik tétel alatti, mégis körülbelül annyi összeg folyt be a megfurások után, mint amennyi kiadás volt, a differencia abból ered, hogy a locsolócsapok megfurásán kívül minden évben bizonyos összegek adtak ki ezen cím alatt a városi középületeknél teljesített megfurási munkákra, mint például a lak-tanyáknál, a honvéd hadapródiszkolánál, a járványkorháznál stb., amelyek meg nem térültek.

Most áttértek a vállalat által eddig teljesített tényleges kiadásokra; mert tudvalevő dolog, hogy a város ezen öt év alatt sokkal kevesebb összeget fizetett a víz emelési és személyzet fizetésére, mint ők tényleg kiadtak, ez indokolja a jövő évben felmerülő nagyobb kiadást, ha a vízművet kezelésbe vesszük.

A hozzám beküldött részletes kimutatás szerint a vállalat fizetett 1897-ben kezelési költségekben 24,384 korona 60 fillért és kapott 17,028 korona 04 fillért.

1898-ban pedig kiadott 25,235 korona 20 fillért és kapott 18,908 korona 92 fillért.

1899. évben eddig csak 7 hónap állván rendelkezésünkre, a mi feljegyzésünk alapján meg lehetett állapítani, hogy a kiadás az 1898. évhez arányosítva — a személyzet fizetését bele nem számítva — körülbelül 3 százalékkal több lesz, vagyis mintegy 19,270 korona 97 fillér, a vállalat pedig szintén mintegy 3 százalékkal többet fog fizetni, vagyis körülbelül 25,782 korona 12 fillért.

Ezen tételekből látszik, hogy a vállalat

1897-ben ráfizetett 6356 korona 56 fillért

1898-ban ráfizetett 6326 korona 28 fillért

és 1899-ben körülbelül rá fog fizetni 6511 kor. 15 fillért és így a jelenlegi vízfogyasztásoknál a jövő évben szintén, mintegy 6500 koronát fognak a vízmű kezelésére ráfizetni.

1897-ben a vízemelő gép 19,316,000 fordulatot tett és 925,236 m.³ vizet emelt.

1898-ban a gép fordulatok száma 21,187,000 és 1,014,857 m.³ vizet emeltetett.

A gyermekek letérdelnek egymás mellé szépen.

— Ugy-ugy édös kis porontyaim, — mondja az anyjuk — imádkozzatok szépen a kis Pétörért. Mondjátok utánam.

És a két kis gyerek összehatott kézzel, imádkozó szóval mondja az édes anyja után:

... Miatyánk ... ki vagy a mennyekben, ... legyen meg a te akaratod ...

Az anyjuk aztán kezükbe adja a szentelt-vizes rozsmaringot, a mivel meghintik a ravatalt. Aztán elvezetik őket valahová a szomszédba, honnét nem is kerülnek haza addig, míg a kis Pétört el nem temették.

Akkor aztán haza hozzák őket. Örülnek, hogy újra itthon lehetnek. De mintha valami hiányoznék nekik. A kis Pisti nem is állja meg szó nélkül.

— Édös anyám, hun van a Pétörke?

Az anyja meg könnyezve mondja rá.

— Elment édös kis fiam az Istenhez, — anyjának. Nem is gyün vissza többet.

A kis gyerek nem érti. Odamegy a kis Katicához s úgy susogva szól hozzá:

— Katicza, a Pétörke elment a' Istenkéhez, ... angyal lett, ... tudod, olyan fehér-szárnyu, szép angyal ...

A kis Katicza meg utána mondja:

— Angyalka ... szép angyalka ... a Pétörke ...

1899. augusztus hó végéig összesen 676,399 m.³ viz emeltetett, ezen idő alatt 1898-ban 28,707 m.³-al kevesebb, és az 1897. év szerint 78,870 m.³-al kevesebb, a miből ismét tisztán látható, hogy a vízfogyasztás évenként nagyban emelkedik, ennél fogva, eltekintve a személyzet fizetés emelésétől, melylyel ez utóvégre is járni fog, a szén, olaj stb. fogyasztási kiadásai szintén emelkedni fognak.

A vállalatnak a vízmű 1897. és 1898. évi működéséről beadott jelentés főbb adatait a következőkben hozzuk:

A jelentés két részre van osztva: a szivattyú-telepre és a városi csőhálózatra. A szivattyú-telepen 1 főgépész, 1 algépész, 1 gépkezelő és 2 fűtő van alkalmazva. A főgépész évi 1200 frt fizetést és jutalékot, az algépész 60 frt havi, a gépkezelő 45 frt havi és a fűtők 50—50 frt havi fizetést huznak. A kazántisztítást vállalat útján, havi 20 forintért végeztetik. A legjobb lúpenyi kőszenten használják, 100 kilónként 1 frt 05 kr-ért. — A csőhálózat felett 1 szerelő ügyel fel 1 munkással. A Walsberg a jelenlegi személyzettel meg van elégedve s az esetre, ha a város átveszi az üzemet, ajánlja ezek megtartását, mint igen megbízható közveket. Az üzemköltség a szivattyú-telepen 1897-ben 10,499 frt 40 kr. volt, a csőhálózatnál 1192 frt 90 kr., összesen 11,692 frt 30 kr.; — 1898-ban a szivattyú-telepnél 11,411 frt, a csőhálózatnál 1200 frt, összesen 12,617 frt 60 kr. A gép 1897-ben 19,316,000-szer, 1898-ban 21,187,000-szer fordult. A magas tartályba a gépek 1897-ben 925,236 köbméter vizet, 1898-ban 1,018,857 köbméter vizet szállított.

Ha most ezen jelentést és a mérnöki hivatalhoz tartozó közvetlen ellenőrzést, nyilvántartást, vízdíjak kiírását vízmérők felvételét és az ezekkel járó munkákat is tekintetbe vesszük, azon végeredményhez jutunk, hogy a vízmű kezelését 3 részre kell osztanunk, és pedig:

1. A vízmű kezelése a vízmű telepen az osztó szekrényig;

2. Onnan kezdve a csőhálózat kezelése és fenntartása, a magánházakhoz való vezetékek megfurásai, a városi épületek vízvezetékeinek kezelése, nyilvános kutak fenntartása, csőhálózat mosása, vízmérő órák elhelyezése és gondozása stb.

3. A mérnöki hivatal általi belső ellenőrzés, az évenkénti vizadók kivetése, vízdíj könyvek vezetése, vízmérők utáni vízfogyasztás és építkezési vízdíjak kiszámítása, új házi vezetékek megfurási díjának kiszámítása és beutalása, vízmérők nyilvántartása, házi berendezések felülvizsgálása, ezek díjainak beutalása, a havi és negyed évi számadások előterjesztése stb.

Az 1 alatti vízmű kezelése és a vízmű telepen ismét két részre oszlott és pedig maga a közvetlen vezetés a főgépész által és a szükséges fogyasztási anyagok beszerzése.

A közvetlen vezetés tovább is úgy volna folytatandó mint eddig és a főgépész oly felhatalmazásokkal volna felruházandó, mint eddig volt, azon különbséggel, hogy ennek főnöke a városi főmérnök legyen, vagyis közvetlen ennek volna alárendelve.

Tekintetbe véve azonban, hogy a mérnöki hivatal személyzetében *gépészmérnök* nincsen, vagy a jelenlegi vállalat volna felkérendő, hogy bizonyos napi díjak és utazási költségek megtérítése mellett rendelkezésükre bocsátanák a vízművel teljesen ismerős szakközveket, a ki havonként, vagy két havonként helyszíni vizsgálat alá venné vízművünket és a szükséghez képest előterjesztést tenne a tapasztaltak felett, esetleg javaslatait terjesztené elő; vagy pedig ugyanily feltételek mellett az államvasutak kolozsvári üzletvezetőségétől kérnénk egy szakértőt, (gépészmérnököt), a ki gyakorlattal bírna vízmű telepünk biztos elbírálásához.

A szükséges fűtő, világító és tisztító anyagokat, a mint ezek a vállalat leírásában felsorolva vannak, a mérnöki hivattalal egyetemben a gazdasági tanácsnok rendelné meg kellő időben, nehogy e miatt a vízmű kezelésében hátrány álljon be. Azért hangsúlyoztam különösen, hogy a *mérnöki hivattalal egyetemben*, mert ezen hivatal van hivatva megbírálni a anyagok minőségét, mert az olcsóbbaság rovására oly anyagokhoz is juthatnánk, melyek a kazánokra vagy a gépekre *károsak* volnának.

A vállalatól Január 1-én még egy bizonyos anyagkészlet fog rendelkezésünkre állani, mennyi lesz ez, arról november végén kellően tájékoztatni fogom magamat, úgy, hogy még november hóban a január elsőtől szükséges anyagok beszerezhetők legyenek. A vállalat által átengedendő készlet magától értve, a mellékelt kimutatásbani egységarak szerint, lesz átveendő és kifizetendő.

November vége felé a mérnöki hivatal mindenesetre egy részletes kimutatást fog előterjeszteni a január 1-től szükséges fogyasztási anyagokról.

Ugyanez alkalommal itt kívánom előterjeszteni, hogy a vízmű kezelésére, a vízvezetési alap terhére és pedig csak a *telepen szükséges kiadásokra* az évi költségvetésbe »*Személyzeti fizetés a telepen és vízszállítási költség*« címen 6000 korona többlet vétessék fel és pedig a személyzeti fizetésnél 500 korona, a vízszállítási költségeknél 5500 korona. Itt azonban megjegyezni kívánom, hogy ezideig 24 órai üzem mellett csak egy gép működött, ha esetleg a jövőben — a mint ez ugyszólván már előre is látható, — két géppel és két kazánnal kell dolgoznunk, akkor úgy a fizetések, mint a vízszállítási költségek emelkedni fognak, minthogy ez még bizonytalan idő, egyelőre csak ezen pótösszeget kívánám az évi költségvetésbe felvenni.

A főgépész viszonyai az alatta álló közvekekkel szemben maradna teljesen a jelenlegi állapotban, t. i. hogy ő fogadja fel és ugyanő bocsátja el őket teljes felelősség terhe mellett. A főgépészt a polgármester ur nevezi ki és ő általa is bocsátható el, — fegyelmi eljárás nélkül, mert itt nem egy rendes hivatalnok, vagy kezelő személyről van szó, — itt esetleg oly hanyag eljárás fordulhat elő, mely miatt a mű vezetésétől való azonnali elbocsátás következhet be. A főgépész alkalmaztatása a mérnöki hivatal javaslata alapján történne és pedig a végleges kinevezés előtt okvetlenül *egy évi próba* időre lenne alkalmazandó és ha nem válnék be, ezen idő alatt bármikor más volna az állásra kinevezhető.

A telepen levő alkalmazottak — kivéve a főgépészt, — nem jönnének a nyugdíjkepesek közé, hanem úgy mint eddig, a betegsegélyző-pénztárnak lesznek tagjai és a város fizetné a járulék $\frac{2}{3}$ részét és orvosi segély esetén az orvos kocsifuvárját a telephez és vissza.

A főgépész nyugdíjkepes leend — és ha a jelenlegi megmaradna, az eddig eltöltött 5 év az előírt díjak lefizetése esetén beszámíttatnék nyugdíjába.

Különben az eddigi gyakorlat és kötelezettségei tovább is fennmaradnának teljes épségben, a mint eddig a vállalatnál volt. Tekintetbe véve, hogy 5 éven át Tóth Gyula főgépész teljesen bevált és nemcsak én személyesen, hanem maga a vállalkozó is a jelenlegi személyzettel teljesen meg van elégedve, ezen személyzetet a további megtartásra a legmelegebben ajánlom a tek. tanács, illetve közgyűlésnek.

Áttértek most a csőhálózat és az ahhoz tartozó munkák kezelésére.

Maga a vállalat ezekre a nélkül, hogy a várostól külön térítmenyt kapott volna, fenntartás czímén évente — és pedig 1897-ben 2385 kor. 80 fill., és 1898-ban 2401 kor. 20 fillért fizetett ki. Ezen összegből azonban a szerelő Martinus Gusztáv évenként 1200 koronát és egy ahoz szükséges napszámóért 584 koronát kapott. Ezen csekély összeg csak azért volt kielégítő, mert Martinus ezen fizetésen kívül a házi vezetékek megfurási munkáit is végezte és ezekért külön díjazásban részesült, úgy hogy évenként mintegy 1900 korona jövedelmet kapott.

G. Szabó István mióta a vízműnél van alkalmazva, lakbérrel együtt 2000 kor. fizetést kap, ennek feladata a vízvezetési hálózaton levő összes felszerelések és kutak ellenőrzése, az észlelt hibák bejelentése és a kijavítás után azok újbóli megvizsgálása; továbbá felveszi az egyes házakban elhelyezett vízmérő órákat részben havonként, részben három hónaponként és a fogyasztott vízállást feljegyzi, a csőmegfurásokat figyelemmel kíséri és a házi vízvezetékek berendezéseket felülvizsgálja; jövőben kötelessége lesz az összes anyagok, olomcsövek, csőbállok, szerszámok raktározása és ezekről pontos számadás vezetése.

Ezenkívül már a múlt évben volt az utcai locsolás ellenőrzése, valamint az előforduló kisebb igazítások végzéséhez egy Petrovics István nevű lakatos a mérnöki hivatalnál alkalmazva, ki a városi pénztárból összesen 464 koronát kapott; ez évben nevezett helyett Fröhlich István van alkalmazva 3 korona napidíj mellett.

Mihelyt azonban a vízmű teljesen a város kezelésébe megy át, ez utóbbi segítség feleslegessé válik, ezen munkák, valamint az összes megfúrások, a kutak javításai és a csőhálózaton előforduló bajok elhárítása G. Szabó István gépész és Martinus Gusztáv által lesznek végrehajtottak, kiknek egy állandó napszámos áll rendelkezésükre 80—90 krajczár napszámmal. Nagyobb cső lefektetési munkákhoz, csőrepedésekhez, vagy más oly természetű munkákhoz a szükséges munkaerő magától értve, külön fog felfogadtatni a mérnöki hivatal által, a munka minőségéhez arányosított fizetések mellett.

Szabó István és Martinus Gusztáv tehát a város által megállapítandó évi fizetések mellett, ha sürgős és *elodázhatlan* munka adja elő magát, kötelesek azt nemcsak nappal, de *éjjel is* teljesíteni. Az összes csőhálózaton előforduló munkák közvetlen felügyelete G. Szabó Istvánra volna bízandó, ugyancsak a vízmérők és a házi vezetékek felülvizsgálása és teljesen mindaz, a mit a mérnöki hivatal reá bíz. Rendelkezésére állana Martinus Gusztáv, kit a *szerelői állásra* ezennel ajánlok és ki a vállalatnak teljes megalapozását érdemelte ki; ennek kötelessége lesz a csőhálózaton levő összes javításokat személyesen végezni, a közutakat javítani, csőmegfúrásokat teljesíteni; szóval mindazon munkák, melyeket a mérnöki hivatal reá bíz.

A szükséghez képest fog rendelkezésükre állani egy, vagy több napszámos a földmunkák teljesítésére; a felbontott burkolatok a város szerződéses burkolója által fognak visszahelyeztetni.

G. Szabó István évi fizetése 1800 korona, lakbéré pedig 400 koronára volna megállapítandó, nyugdíj képességgel. Martinusnak 1600 korona fizetés és 300 korona lakbért javasolnék szintén nyugdíjképességgel.

A csőhálózat is ahhoz tartozó összes munkákhoz szükséges anyagok a felügyelő által nyilván tartandók és hetenkint, vagy havonként a szükséges új anyag beszerzése iránt előterjesztést tenni tartozik a mérnöki hivatalnak, mely anyagok pótlásáról a mérnöki hivatal a gazdasági tanácsnokkal egyetemben kellően gondoskodik.

A mérnöki hivatal évenként egy költségvetést állít össze azon jövedelmek és kiadásokról, melyek a vízvezeték érintik; javaslatokat tesz, a város által felkért gépészmérnökkel érintkezésbe lép és ennek előterjesztéseit a szükséghez képest a tanácsnak megfelelő részletelzéssel tudomására hozza; a vízműnél előforduló statisztikai terveket évenként összeállítja és egy évkönyvet ad ki.

A mérnöki hivatalnál eddig a következő könyvek vezettek: Bejelentési nyilatkozatok elkönyvelése; csőmegfúrási díjak beutalási könyve; megfúrások feljegyzése és számlázása; házi berendezések kimutatása; vízdijszaporodás kimutatása; vízmérő órák nyilvántartása; építkezési falköbméterek kiszámítása és vízdijak kimutatása; felülvizsgálatok elkönyvelése; felülvizsgálati díjak beutalása; havi és negyedévi zárszámadások előterjesztése. Azonkívül vezetni fogja a vízműtelepen és a csőhálózatnál szükséges anyagokról a megrendelési és kiadási könyveket. Minden év végén a számvevősegtől leszerzi és a mérnöki hivatalnak kimutatja azon vízadók és vízdijak összegét, melyek közadók útján hajtattak be, kimutatja a hátralékokat, tehát az összes bevételeket és kiadásokat, ugyancsak az évi tőke-kamatörlesztés összegét az építés után és az előző évi maradványt, úgy hogy a mérnöki hivatal azon helyzetben legyen, hogy minden év végén egy teljes tiszta zárszámadást tegyen a vízműről, melynek végeredménye a számvevői évi zárszámadással pontosan egyezzen; — mert csakis ily eljárás mellett leszünk azon helyzetben, hogy a vízmű jövedelmezéséről tiszta képet nyújthatunk, mert ma tényleg nem vagyunk ilyen helyzetben!

Mindezen munkálatokhoz a főmérnök felügyelete alatt egy ügykezelő vagy könyvvezető szükségeltetik, aki képes legyen a fent felsorolt munkákat végezni. Eddig Takács László teljes megalapozásunkra végezte ezen munkákat és el fogja végezni a még teljesítendő munkákat is, melyeket esetleg a tek. tanács vagy a mérnöki hivatal reá bíz, mint ahogy *sonon kívül* az összes városi vízadókat is már néhány év óta 3 és 1 százalékonként kivetli.

Eltekintve, hogy Takács Lászlónak nagy családja van, eltekintve, hogy már hetedik éve áll a város szolgálatában, ezen szakértelemmel összekötött munkák végzésénél fogva ajánlom tiszta szívvel, ezen kiváló munkaerőnek és páratlan szorgalommal dolgozó egyénnek fizetését 1600 koronában, lakbérét pedig 400 koronában megállapítani, annyival is inkább, mivel nevezett egyén egy a jogi, mint a műszaki ügyekben, valamint a *nemtelbőli korrekt fordításokban* teljesen jártas, úgy hogy a hasonló dotációval járó számtisztoktól ily szaktudományok nem követelhetők, mint a milyenek nálunk szükségesekek. Ezen állás *Vízvezetési ügykezelő* vagy *Vízvezetési könyvelő* címmel volna rendszeresítendő és kinevezendő.

A mérnöki hivatal által teljesítendő *rendkívüli* munkákért a tekintetes tanács által egy évi átalány lenne megállapítandó és pedig egy a főmérnök, mint a mérnök részére. Ezen átalányösszegekért tartoznának magától értve a szükséges ellenőrzést és az új munkák végzésénél a megfelelő felügyeletet is gyakorolni. Ezen átalányösszeget 600 és 400 koronában kívén évente mint fizetési pótlékot megállapítani.

Ezen előterjesztéssel együtt szükségesnek találom egyúttal a jövőben alkalmasint végrehajtott 100 méternyi újabb vízszintes kutak lefektetését felemlíteni, valamint a fenékgátak kiépítését; a 100 méter vízszintes csövek lerakása körülbelül 1200 korona kiadást fog igényelni; a fenékgát pedig 20,300 koronát, azon kívül mindig fordulnak elő némi kisebb csőhálózat meghosszabbítások stb., ezek tekintetbe vétele mellett, az építkezés címén 1900-dik évre kérnék 40.000 koronát felvenni, mint újabb befektetést és úgy az 1900-ik évi költségelirányzat kiadási rovata körülbelül következőképen fog alakulni.

1. Tőke és kamat törlesztés címén a számvevősegtől előirányzott az 1899-dik évre is felveendő 49850 koronát.

2. Építkezésre felveendő volna 20300 korona; a fenékgátak kiépítésére, mert ezek a jövő évben okvetlen kiépítendőek lesznek; 17000 korona felveendő a 100 folyamvízszintes kutak készítésére, úgy hogy teljesen biztosítva legyünk a legnagyobb szárazságban is két géppel dolgozhatni; 2700 korona felveendő kisebb csőhálózati elágazások kibővítésére; ezen cím alatt felveendő 40.000 korona.

Itt megjegyzem, hogy ezen összeget tényleg fel nem kellene venni, hanem csak ezen befektetés után járó tőke törlesztést és kamatot 5 $\frac{1}{10}$ %-kal számítva 2120 koronát, mely összeg annak idején az első tétel rovata alatt volna elszámolandó.

3. A csőhálózaton, vagyis a vízműtelepen levő vízelosztó szekrénytől kezdve a városban levő összes csőhálózat fenntartásához és azzal kapcsolatban levő egyéb munkák végrehajtásához, valamint csőhálózat gondozása, csőmosások, javítások, tűzcsapok és elzárók gondozása, sózások, házi vezetékek nyilvántartása, megfúrások készítése, ahhoz való anyagok beszerzése, burkolatok helyreállítása, ezen munkálatoknak ellenőrzése, nyilvános kutak fenntartása, vízmérő órák elhelyezése, nyilvántartása, stb. szükségeltetik a fentebbi előterjesztésemben felhozott indokolások alapján: egy vízvezetési felügyelőnek fizetése és lakpénze 2200 korona, a szerelőnek fizetése és lakpénze 2900 korona; kisebb javításokhoz a kutaknál és a csőhálózatnál szükséges anyag, ugymint tűzifa, olom, gyanta, kender, benzin stb. a vállalat kimutatása szerint mintegy 600 korona. Csőmegfúrásokhoz, olomcsövek, csőbelső, elzáró csapok és szerszám, földmunka, burkolat helyreállítására stb. mintegy 5500 korona. (1897-ben a vállalatnak fizettünk tisztán magánosok részére készült megfúrásokért 6025 korona 24 fillért, 1898-ban pedig 5210 korona 20 fillért.) Itt

megjegyzem, hogy ezen összeg nem *tiszta kiadás*, mert ez összeg a tapasztalatok szerint ugyszólván teljesen visszatérül és ezen összeg a bevétel rovatában szintén fog szerepelni. Előre nem látottakra, szerszámokra, megfúrási eszközök beszerzésére, olomolvasztó kályhák stb. beszerzésére 500 korona, vagyis ezen tétel alatt szükségeltetik mintegy 10720 korona.

4. Kiadások a vízműtelepen, és pedig a személyzet fizetése: a főgépésznek 2400 korona, két gépésznek egyenként 1440, vagyis összesen 2880 korona. Itt megjegyzem, hogy eltérően a vállalat által eddig fizetett egy algépész és egy gépkezelő helyett mindjárt két algépészt kellett felvenni, mert a jövő évben okvetlen 2 géppel kell dolgozni és ahhoz csak ily fizetések mellett lehet megfelelő erőt kapni; 2 fűtő havi fizetése 100 korona, vagyis összesen 2400 korona, összesen tehát 7680 korona. Ezen egyének a fizetésekön kívül lakás, fűtés és világításban is részesülnek; továbbá a főgépész szén, olaj és egyéb anyagok megtakarítása után évenként mintegy 600 korona jutalékban fog részesülni, mint a vállalatnál eddig részesült; azonkívül fizeti a város a betegsegélyző pénztárba a befizetendő összegnek háromnegyed részét, vagyis körülbelül évenként 100 koronát.

Ezen cím alatt szükségeltetik még köszénre, gépolaj, hengerolaj, petróleum, tűzifa, csepű, tisztító rongyra. Itt a vállalat által kimutatott összegnél, mintegy 3 százalékkal nagyobb összeg veendő fel, mert az 1899-ik évben már a vállalatnak is több vízfogyasztás után ennyivel több lesz fizetendő; tehát mintegy 15500 korona; vagyis ezen tétel alatt szükségeltetik összesen mintegy 23880.

5. Különböző kiadások címén következő összegek fognak felmerülni: Előterjesztésem szerint a főmérnöknek ellenőrzési tiszteletdíj címén 600 korona, a mérnöknek 400 korona, azon gépészmérnöknek, kit vagy az államvasutaktól, vagy a jelenlegi vállalatától kérünk fel, évenkénti 8-szori vizsgálatért a 100 koronával számítva, 800 korona fog járni. A hivatalban levő könyvelő, vagy ügykezelő fizetési és lakpénze 200 korona. Azonkívül ezen cím alatt mindazon cső és felszerelési készletnek értékét is fel kell venni, melyeket váratlan bajok rögtön elhárítása céljából készletben kell tartani és pedig minden kaliberű csövekből egyegy pár, ugyanúgy a tűzcsapok és elzárók készlete, továbbá mindazon segédszerszámok, melyek a vízműtelepen szükségeltetnek és melyeket a vállalat a szerződés értelmében ingyen átadni nem tartozik. Ezen tételekre felveendő mintegy 3500 korona.

Évi jelentésekhez papir nyomtatványok, könyvkötő munkák és egyéb irodaszereket 500 korona, vagyis összesen 1800. korona.

Itt meg kell jegyezmem, hogy ezen 3500 korona befektetés csak az első évben ily nagy, a jövő években csakis felhasznált és pótolandó anyag értéke lesz felveendő.

Összesítése az 1900-ik évre kiadás címén felveendő összegnek: 132,358 korona.

Ez összegből levonandók ama kiadások, melyek az 1900-ik évet nem tisztán terheltek, maradna mintegy 86456 korona kiadás. (Levonásba van hozva új építkezésekre 2700 korona, kamat és tőketörlesztés nélkül 37,300 korona, csőmegfúrásokból való visszatérítés 5500 korona és csőkészletből 3000 korona.)

A főszámvevő az 1899-ik költségelirányzatnál a megfúrási díjak leszámolása mellett 86577 koronát vett fel jövedelem címén, tehát a fentebb számított 86,456 korona kiadás mellett még 121 korona megtakarítás mutatkozik.

Itt azonban meg kell jegyezmem, hogy a kiadások és jövedelmeknél nincsen tekintetbe véve azon nagy vízmeányiség ára, mely tisztán a város számlájára volna irandó, amely pedig meglehetősen nagy összeget tesz ki, mint például utcacoccolásokra, kertek és parkokra, nyilvános közutak, hadapródiskola, laktanyák, oly városi épületekben, melyek nincsennek haszonbérbe kiadva, továbbá közoktatási és közmívelődési célokra, iskolák, jótékonykezeltézeteknél, részben fél árban való kiszolgáltatás stb. mely összeg okvetlen az összes vízdijaknak 10—15 %-ára tehető, vagyis mintegy 8000 koronára, nem is szölok azon víztömegről, a mely egyáltalában pocskolás címén el-

fogy, sem udvarok locsolásáról, melyekért egyáltalában senki sem fizet.

Ezen állapotot szándékozom az év végén készítendő s évi részletes kimutatásban feltárni, hogy a tekintetes tanács azon helyzetben lehessen, hogy a vízmű jóvelmezését esetleg fokozni, vagy legalább a várost a károsodástól megóvni tudhassa!

Tekintetes tanács! A mint ezen részletes előterjesztésből belátni méltóztatik, az 1900. kezelési év ugyszólván egy tanulmány év volna, melynek alapján aztán lehetne egy végleges kezelési szabályzatot készíteni; ami a személyzetet illeti, már most is lehet részben előterjesztésem alapján, részben a vállalat ajánlatánál fogva az eddigi szokás és fizetések megtartása mellett intézkedni és azokat a polgármester ur által kineveztetni s a mérnöki hivatalt a vezetéssel megbízni. Kérem tehát ezen előterjesztésem az illető szakszabírozásnak véleményezés és áttanulmányozás végett kiadni, a főszámvevő meghallgatása után a tekintetes tanácsban behatóan tárgyalni és a tek. törv. hatósági bizottságnak — ha csak lehet — az októberi gyűlésére előterjesztést tenni, mert mindenestre akülső személyzet megtartása végett is már most kell intézkedni. De különösen a január elsőtől szükséges tüzelő és fogyasztási anyag stb. beszerzése iránt legkésőbb november végén intézkedni kell!

Nagyvárad, 1899. szept. 9.

Busch,
főmérnök.

Nagyvárad város közügyei.

A közgyűlés tárgysorozata.

A nyári fürdőzésnek; a nyaralók jó rész hazatértek s így remélhető, hogy a holnapi városi közgyűlés is elég népes lesz. A kipihent városatyák újult erővel fognak tanácskozni az eléggé érdekes tárgysorozatba felvett ügyek felett.

Néhány kiválóbb fontosságú dolog meg is érdemli a behatóbb tárgyalást. Ilyenek a honvéd laktanya ügye, a Városligethez vezető út kérdése; az óvodák építése és az iskolák állami segélyének kérdése s azon kívül a fáma szerint interpellációk is lesznek.

A tárgysorozatba 29 ügyet vettek fel s így biztos kilátás van két napos gyűlésre.

A tárgysorozat a következő:

Értesítés!

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának f. évi szept. hó 14-én, esetleg következő napjain mindenkor délután 3 órakor tartandó közgyűlésén következő ügyek tárgyaltnak:

1. Polgármesteri havi jelentés.
2. Belügyminiszter ur leirata a vállalati munkák kiadása iránt kötetendő, valamint az adás-vételi és bérleti szerződések kiállításai költségeinek megtérítéséről alkotott szabályrendelet tárgyában.
3. U. a. leirata a közvetett adókra vonatkozólag.
4. Honvédelmi miniszter ur leirata a honvéd gyalogsági laktanya telepítésére kijelölt telkek tárgyában.
5. Goldis József aradi gör. keleti püspök átirata hivatalos működésének megkezdése iránt.
6. A közigazgatási bizottság féléves jelentése.
7. A tanács előterjesztése a város-ligethez vezető út megnyitása s az e célból szükséges telkek megszerzése ügyében.
8. U. a. előterjesztése az állami jeleggel szervezendő 10 új óvoda elhelyezésére szükséges telkek megszerzése iránt.
9. U. a. előterjesztése dr. Dési Géza indítványa tárgyában.
10. U. a. javaslata az izraelita kitérő részére kisajátított temetőrész átadása iránti kérelemre vonatkozólag.
11. U. a. az folyó év első felére vonatkozó kezelési kimutatást beterjeszti.
12. U. a. előterjesztése a községi iskolai államsegély fölemelése iránt.

13. U. a. előterjesztése a szegény gyermek-kórház megnyitása s erre vonatkozó szabályrendelet tárgyában.

14. U. a. előterjesztése a kir. főügyészség hivatalos helyiségeinek berendezési munkálataira megtartott árlejtés eredményéről.

15. U. a. előterjesztése a hullaégető kemence tárgyában.

16. U. a. javaslata két munkaképtelenné vált hegyőr részére kegydíj engedélyezése iránt.

17. U. a. előterjesztése az igazságügyi palota és hadapród-iskola előtt létesített aszfalt járdákra vonatkozólag.

18. A »Fekete-Sas« bérletének szerződése.

19. A »Széchenyi« fogadó bérleti szerződése.

20. Tanácsi előterjesztés özv. Jakab Vilmosné és Kohn Adolf nagyvárad lakosok boltbérlet átruházása iránti kérelmek tárgyában.

21. U. a. javaslata Pollacsek Zsigmond és Schwarcz Mór boltbérlet átruházása iránti kérelem tárgyában.

22. U. az az Izsák Szidortól átvett földek bérletére megkötött szerződést jóváhagyás végett bemutatja.

23. U. az a Kellier Józseffel megkötött szerződést jóváhagyás végett bemutatja.

24. Kezbeli árvaszék előterjesztése a Földesi Piroska kórházi gyógyköltsége ügyében.

25. Lukács Ödön aljegyző 6 heti szabadság idő engedélyezése iránti kérvénye.

26. Mátray György számtiszt három havi szabadság idő engedélyezése iránti kérvénye.

27. Mertz Antal kórházi biztos négyheti szabadságidő engedélyezése iránti kérvénye.

28. Buzgó Ferenczné. Tárnok Ilona, — és

29. Puskás Emilia születésnői oklevelük.

Miről midőn a törvényhatósági bizottság t. tagjait értesíteni szerencsém van, egyszersmind tudatom, hogy a közgyűlési tárgyak a közgyűlést megelőző napon a város tanácsstermében kitéve lesznek s bárki által megtekinthetők.

Nagyvárad, 1899. szept. 12-én.

Rácz Mihály,
főjegyző.

UJDONSAGOK.

TÁJÉKOZTATO.

Szeptember 14. Városi közgyűlés d. u. 3 órakor a város háza nagytermében.

* **Személyi hir.** *Endrődy Géza*, gyulai rendőrfőkapitány tegnap Nagyváradon időzött. A főkapitány ma Tasádfőre utazik, ahol egy gyilkost keres. A múlt héten ugyanis Gyulán, mint irtuk, egy ember rablógyilkosság áldozata lett s a megindított nyomozás szerint a gyilkos Tasádfőre menekült s így a főkapitány személyesen jött a tettes kiderítése végett. Endrődy főkapitány tegnap meglátogatta a helybeli rendőrséget.

* **Beteg püspök.** Dr. *Wolafka* Nándor makariai váiasztott püspök, debreczeni plébános, minden évben személyesen szokta gyalog vezetni a debreczeni és a környékbeli katolikus hívőket a hires mária-pócsi bucsura. Most is elindult ájtatos hűveivel a zarándok utra. A nyírségi homokon keresztül vezető fárasztó uton azonban hirtelen oly rosszul lett, hogy a *kis-létai* plébánosnál betegen le kellett feküdnie. Két napig gyötörte 40 fokos láz. Most már tul van a veszélyen s tegnap este aggódó hűvei örömeire visszatért Debreczenbe.

* **Erzsébet királyné emléke Biharon.** A bihari kath. egyház a tőle telhető legnagyobb fénynyel és részvétellel tartotta meg gyászisten-tiszteletét feledhetlen emlékü Erzsébet királynénak f. hó 11-én d. e. 9 órakor a bihari róm. kath. templomban. A requiemet *Fejér* Nándor kiérd. esperes-plébános tartotta s ez-

után a templom hajójában felállított ravatal körül a kántor az iskolásgyermekkel a Libérát énekelte. A toronyban, valamint a kath plébánia és iskola épületén gyászlobogók lengtek.

* **Apátság adományozás.** Ő Felsége *Jordán* Károly szaniszlói plébánosnak az apori címzetes apátságot adományozta.

* **Tisza Kálmán beszámolója.** Egyik helybeli lap *Tisza Kálmán* Nagyváradon tartandó beszámolójával foglalkozva, meg nem nevezett hírforrásból, szenzációs leleplezéseket tesz *Tisza Kálmán* jövő politikáját illetőleg, melynek iránya a tartandó beszámoló beszédéből fog kitünni. Ebben — ugymond — éles kritika alá fogja venni a Széll-kormány eddigi működését, *kaczerkodását az ellenzékkel* és annak turbulens elemeivel, nyíltan fogja hirdetni, hogy a mostani chaotikus *szabad- elvű pártból kilép* és a régi kipróbált hűségű szabadelvűekkel mint *szabadelvű ellenzék* foglalnak helyet a parlamentben. Fővárosi tudósítónkat táviratilag biztuk meg, hogy e kombinációknak járjon vége s ez iránt intervirolja meg magát Nagyvárad képviselőjét. Megbizásunkra tudósítónknak a következő távirati válaszlát vettük:

N. N. mai cikkére nézve *Tisza* Kálmán levélbeli kérdésemre ezt felelte:

Beszámolok Nagyváradon októberben vagy máskor, mostanában azonban a felett még magam sem határoztam, a többi pedig *azon urak képzelődésének szüleménye.*

* **A honvéd gyalogezred új laktanyája.** A honvédelmi miniszter Nagyváradon a 4. honvéd gyalogezred részére, lehetőleg a városon kívül, új laktanyát akar építtetni s felkérte a várost, hogy a laktanya részére alkalmas területet adjon. A tárgyalások folyamán a város hajlandónak nyilatkozott a terület átengedésére, a tanács azonban kérte a minisztert, hogy az új kaszárnyát akként építtesse, hogy az egész 4. honvéd gyalogezred elhelyezhető legyen benne s így természetesen a Borosjenőben állomásozó zászlóaljat is helyezték át Nagyváradra. A honvédelmi miniszter leiratában kifejti, hogy a borosjenői zászlóaljat katonai szempontból nem helyezheti át Nagyváradra, hanem a most itt állomásozó honvéd-gyalogság részére építik a laktanyát, ha a város megfelelő területet ad. A városi tanács azt javasolja a közgyűlésnek, hogy a gázgyár mellett, a hadapród-iskolával szemben levő területet engedje át a város a honvéd laktanya helyéül.

* **A városi főügyész javadalmazása.** A városi tisztviselők fizetésemelésénél a főügyészi és ügyészi állásokkal nagyon mostohán bántak el. Daczára, hogy ehhez a két álláshoz kívánja meg a törvény a legnagyobb kvalifikációt, alig valamivel emelték ez állások dotációját. Később akként akarták reparálni a dolgot, hogy a város részére teljesítendő munkálatok és szállításokra kötetendő szerződések elkészítéseért díjakat szedhet a főügyész vagy helyettese. A miniszter azonban nem hagyta jóvá az erről alkotott szabályrendeletet. A város ugy módosította aztán a szabályzatot, hogy a város szedi ugyan a díjakat, de év végén kiadja a főügyész részére. — A miniszter már határozott, de ez sem felel meg a város óhajának. A díjak szedéséről szóló szabályzatot jóváhagyja. Nincs kifogása, hogy a befolyó összegek a tiszt főügyész javadalmazására fordítsák, úgy ám, hogy a fizetés felemelésének mérve egy bizonyos összegben a közgyűlés

által határozatilag állapítsák meg és a befolyó jövedelem csak ez összeg erejéig fordítsák a tiszti főügyész javadalmazására; amennyiben a befolyó összeg nem fedezné, a különbözet a házi pénztárt terhel. A közgyűlés ezen határozata bemutatandó a miniszternek. — Ezzel ugyan nem sokat mondott a miniszter.

* **A gyermek-kórház ügye.** A gyermek-kórházról szóló szabályrendelet-tervezeten a közegészségügyi bizottság több módosítást tett, a jogügyi szakbizottság pedig egészen új átdolgozását véleményezte. A tanács, mint állandó választmány, tegnapi üléséből azt javasolja a közgyűlésnek, hogy úgy az egészségügyi, mint a jogügyi bizottság véleményét mellőzzék, s a f. évi július 4-ikén e tárgyban tartott szaktanácskozmány javaslatát fogadják el. E szerint 1900. január 1-én megnyitnák a gyermek-kórházat. Bizza meg a közgyűlés a tanácsot az épület átalakításával s a kórház berendezésével, amely célra a város adna kölccön a gyermek-kórháznak. Ha az alap fel szabadul a megterhelhetetés alól, kamat nélkül visszafizeti a házi pénztárnak.

* **A megsürgött villamos.** Hosszu fél-éven keresztül tárgyalták a villamos vasut ügyét, míg határozhatott a közgyűlés s már azt hittük, hogy végre-valahára eldőlt a kérdés és nemsokára megkezdik a vasut építését. Közel egy éve lesz, hogy ez az ügy fenn van a miniszternél s még mindig nem tudjuk, mi lesz a villamos vasut építésével. A polgármester számtalanszor megsürgette az ügyet, mert Nagyváradra nemcsak forgalmi szempontból rendkívül fontos, hogy mielőbb létesüljön a villamos vasut, de a huzavonával anyagi károsodást is szenved a városi pénztár, mivel elesik a vállalat által fizetendő 126,000 forint tetemes összegre rugó kamataitól. A városi tanács tegnapi ülésében megbeszélte a dolgot s előterjesztést tesz a holnapi városi gyűlésnek, hogy feliratot intézzen a miniszterhez s kellő indoklás után kérje a villamos vasut építésére vonatkozó szerződés mielőbbi jóváhagyását.

* **Goldis püspök üdvözlése.** Goldis József mint gör. kel. püspöki helynök, hosszabb ideig kormányozta a nagyvárad gör. kel. szentszéket. Aradi püspökké választása általános örömet keltett. Nagyvárad város holnapi közgyűlése szintén kifejezi örömét a választás felett s üdvözölni fogja a főpapot.

* **Nemmagyarosítás.** Österreicher Simon nagyvárad lakos, valamint kiskoru gyermekei Miksa, László és Erzsébet vezetéknévüket belügyminiszteri engedéllyel Örleire magyarosították.

* **Az olasz óvoda helye.** A községi iskolaszék az óvodák kérdésével kapcsolatosan az olasz-i keleti részén létesítendő óvoda kérdését akként akarta megoldani, hogy a Városligetre vezető út céljára megveendő épületek és telkekkel együtt vegyék meg a lakatos-utcai Nurizán-féle házat, amelyet aztán átalakítanak óvodának. A városi tanács azonban más véleményben van. Nem javasolja a Nurizán-ház megvételét, mert ott az óvoda nem lenne központon.

* **A legtöbb adót fizetők névjegyzéke.** Dr. Buljovszky József polgármester a következő hirdetményt teszi közzé: Nagyvárad város adóhivatala a legtöbb adót fizetők névjegyzékét 1900-ik évre összeállítván, az az 1886. XXI. t.-cz. 25. §-a értelmében folyó évi szeptember 14-től kezdve 8 napon át, vagyis szeptember hó 21-ig bezárólag az irodaigazgató hivatalos helyiségében közzemlére kitétetik s erről érdekeltek oly felhívással értesítenek, hogy az ellen esetleges felszólalásaikat folyó évi szeptember hó 22-én, 23-án és 24-én, mindenkor

délelőtt 9 órától déli 12 óráig a városház tanácstermében ülésező igazoló választmány előtt szóval vagy írásban megtehetik. Figyelmeztetnek azok is, a kik a fent hivatolt törvény 26. §-a kedvezményét — adójuk kétszeres számítását — igénybe akarják venni, hogy az ülések tartama alatt az igazoló választmány előtt akár szóval, akár írásban jogosultságukat minden évben igazolni tartoznak, mivel ellenkező esetben az adó kétszeres számításának kedvezményétől elesnek. Kelt Nagyvárad város tanácsának 1899. évi szeptember hó 12-én tartott üléséből. Dr. Buljovszky József, polgármester.

* **A községi iskolák államosítása.** Daczára, hogy Nagyvárad városa évenként óriási összegeket költ a községi iskolák fenntartására, az állam még mindig a régi, nagyon szerény 7000 forint segéllyel járul a város terheinek könnyítésére. Már többször kérte a város az államsegély felemelését, de mindig tagadó választ kapott. Dr. Sipos Árpád iskolaszéki elnök sürgetésére a városi tanács foglalkozott az ügygel s olyan javaslatot terjeszt a közgyűlés elé, hogy ismételve kérje a törvényhatóság a 7000 forint államsegélynek 14,000 fortra leendő felemelését. A tanácsban felmerült az az eszme, hogy álljon el a város a folytonos meggődéstől, hanem kérje a minisztert, miszerint a nagyvárad községi iskolákat államosítsák. A város felépíti és átadja a szükséges iskola épületeket. Ha azt gondolják, hogy ezzel lerázzák a terhet a nyakukról, nagyon csalódnak.

* **Véres verekezés Dreyfus miatt.** Baján tegnapi délután a Dreyfus-ügy miatt véres verekezés volt. Szombaton délután ugyanis ott is elterjedt az a valótlán hír, hogy Dreyfust felfeltették, este pedig a táviró meghozta annak hírért, hogy a szerencsétlen francia kapitányt a rennesi hadbírószék újból elítélte. Az ellentétes hírek a lakosságot lázas izgatottságba hozták és mindenki türelmetlenül várta a vasárnapi lapokat. A postánál vasárnap már kora délután nagy tömeg verődött össze. A mikor a lapok megérkeztek, gyorsan szétkapkodták őket és az utcán csapatokba verődve olvasták a nem várt ítéletet. Hangosan vitatták az ítéletet és többen igazságosnak mondták. Dreyfus hívei erre dühösen visszavágtak és a szenvedélyes vitából csakhamar véres verekezés lett. Az utcái harcra végre a rendőrség vetett véget, de akkor már három ember bezuzott fejjel feküdt a harcztérrel szolgáló utcáson. A rendőrség erőteljes vizsgálatot indított meg.

* **Elgázolás.** Kunrád István apáti lakos tegnapi szekerével elütött egy kis iskolás gyermeket, Andor Klárát, a ki a karján elég súlyos sérüléseket szenvedett. A vigyázatlan ember ellen az eljárást megindították.

* **A biztosítási ügynökök üzelmei.** Az utóbbi időben nagyon sok feljelentés érkezik a rendőrségre, a biztosítási ügynökök ellen. Tegnapi Macsake Jánosné járt a rendőrségen, a ki elpanaszolta, hogy a multkoriban járt nála egy ügynök, a ki rá akarta beszélni, hogy biztosítsa a házát, a mit azonban ő nem tett meg. Most azután az egyik biztosító intézettől felhívást kapott, hogy a biztosítási díjat fizesse meg. A rendőrség ez ügyben a nyomozást megindította.

* **A közkórház csatornája.** Biharmegye közkórházának szennyvize jelenleg egy részben nyílt csatornán ömlik a közeli Páris-patakba. Ezen a tarthatatlan állapotot segíteni óhajtanak s tegnap délelőtt volt ez ügyben a helyszíni tárgyalás, a melyen Papp János m. főjegyző elnöke alatt résztvettek: Frank Ödön közegészségügyi felügyelő, Busch Dávid, ifj. Rimpler Károly, dr. Baróthy Ákos, dr. Mayer László, dr. Popovits György, Kikinday Gyula és a kórházi választmány több tagja. Elfogadták Busch Dávid városi főmérnök tervezetét, a mely szerint a zárt beton-csatorna Kőfaragó-

és Széles-utcán át futna a Körözség. A 12.000 forint költséghez felében a kórház, felében Nagyvárad városa járulna. A város hozzájárulása fejében a csatorna mentén levő háztulajdonosok zárt csatornát vezethetnének a város csatornájába.

* **Elveszett.** Tegnapi délután a Fő-utcán a Nagy Sándor-utca szegletétől a kis-hídig elveszett egy igen régi női gyűrű. A becsületes megtaláló jutalomban részesül, ha átadja a rendőrségen megtudható czimen.

* **Gazdasszonynak ajánlkozik.** Egy tisztes 31 éves nő sürgősen keres gazdasszonyi állást itt helyben vagy vidéken. Címe megtudható a kiadóhivatalban.

TANUGY.

A szünidő beosztás az elemi iskolákba. A vallás- és közoktatásügyi miniszter néhány hónappal ezelőtt módosította az egyetemi tanév beosztását, most pedig a népiskolák szünidejére vonatkozólag bocsátott ki rendeletet. Ezen miniszteri rendelet szerint a népiskolákban, ahol nyolcz hónapig tart az iskoláztatás, a tanév szeptember 15-től május 15-ig tart, (a nagy szünidő május 15-től szeptember 15-ig) ahol kilenc hónapig tart az iskoláztatás, ott szept. 15-től június 15-ig tart a tanév végül a 10 hónapos tanév szeptember 1-től július 1-ig tart. Az évközben levő szünnapok változatlanul megmaradnak ezen túl is. Ezt a rendeletet a miniszter megküldötte az összes tanfelügyelőknek s így az az összes állami és községi, társulati és magán népiskolákra nézve kötelező. A miniszter egy másik körlevelet is bocsátott ki az egyházmegyei főhatóságoknak, amelyben felkéri azokat, hogy a tanévet az egyöntetűség végett, ha nem ütközik nehézségekbe, hasonlólag osszák be, illetve azt tegyék kötelezővé.

ZENE és MŰVESZET.

Egyházi zenekongresszus. Az Országos Magyar Cecilia Egyesület az idén Heltay Sámuel pécsi püspök meghívására Pécsen fogja megtartani nagygyűlését. Az egyesület választmányi ülése örömmel vette a püspök meghívását. A pécsi egyházzenei kongresszus főbb tárgyai is igen érdekeseknek ígérkeznek, amennyiben nagys. és ft. Mayer Károly székesfehérvári apát-kanonok fog előadást tartani a: »Kántorkönyv« szerkesztéséről; a póttanfolyamok szerzésének kérdéséhez pedig az ország leghivatottabb egyházi zenészei fognak hozzá szólni. A tavaly Esztergomban megtartott egyházzenei kongresszus már is megtermi gyümölcseit, amennyiben mindinkább szélesebb körben válik ismeretessé az egyesület zajtalan, de áldásos működése, mert a rendelkezésre álló eszközökkel az Isten házába nem való elvilágiasodott egyházi zenét az egyház akarata és szellemében reformálni törekszik. A pécsi egyházzenei kongresszus érdekében mind a budapesti választmány, mind a pécsi bizottság serényen munkálkodik.

A budapesti választmány, már a napokban küldi szét a meghívókat a teljes napi-renddel és műsorral, a pécsi bizottság pedig, melynek élén Walter Antal kanonok és Glatt Ignác pápai káplán és székesegyházi karnagy állanak, külön fogadó bizottságot is szerveztek, mely a kongresszus tagjainak elszállásolásáról gondoskodik. A kereskedelmi miniszter, nemkülönben a dunagőzhajózási társaság igazgatósága mérsékelt áru menetjegyeket bocsát a kongresszus tagjainak rendelkezésére. A kongresszuson nemcsak az egyesület tagjai, hanem mindazok is részt vehetnek, akik az egyházi zene iránt érdeklődnek. Jelentkezni lehet Budapest: ft. Kutschera József s. lelkész, IV. ker., Lipót-utca 7. sz. belvárosi plébánia és Pécsen ft. Glatt Ignácnál. (Szepessy-utca 14. sz.)

SZINHAZ.

Heti műsor.

Szerda: *Az ördög pilulái.*
Csütörtök: *Carmen.* Utólszor.

Péntek: *Az ördög pilulái.*

Szombat: *Faust* (opera.)

d. u. *Himfy dalai.*

Vasárnap este. *Az ördög pilulái.*

Az ördög pilulái.

Nagyváradon csak hírből ismerik ezt a látványos, nagy színpadi technikát s előkészület igénylő darabot s ha adták is évekket ez előtt, a technika gyatrasága miatt nem nagy élvezetet nyújthatott. A színház művezetősége azonban módját ejtette, hogy ezt a darabot a rozoga színpad hiányos technikájához képest elég sikerülten bemutassa s ha néhol egy-egy diszlet, gépezet makacsodott is, ez az összehatást nem volt képes megrontani. A technika tehát jól játszott s az eladott ház jól mulatott. A tánczok szintén jól sikerültek. A szereplők közül megféleltek feladataiknak *Tompa K.* (Albert), *Leövei L.* (Magloir), *Bónis L.* (Szot-tuor), *Vendrei F.* (Szeringinoso), *I. Vásárhelyi V.* (Szabella), *Vágó B.* (Rodriguez), míg *Komlósi Emma* a bohóság istennőjének szerepére pazarolta temperamentumát.

TAVIRATOK.

A pápai királygyakorlatok.

Bécs, szept. 12. (Saj. tud. táv.) A pápai hadgyakorlatok elmaradnak, mivel a király a rossz időjárás miatt lefuvatta. A király ennél fogva nem megy Páparra s *Ferencz Ferdinánd*, valamint *Otto* főherczegek visszautaznak reggel Bécsbe.

Széll Kálmán Bécsben.

Bécs, szept. 12. *Széll Kálmán* miniszterelnök a mai nap folyamán hosszasan konferált *Thun* gróf osztrák miniszterelnökkel és *Goluchowski* gróf közös külügyminiszterrel. A miniszterelnök délután a négy órai vonattal utazik vissza Budapestre. (M. T. I.)

Benzin-robbanás.

Budapest, szept. 12. (Saj. tud. táv.) A nádor-utcai patikában nagy benzin-robbanás történt, melynek következtében a tulajdonos s még több alkalmazott megsérült, az utcán pedig igen nagy volt a detonáció.

Eltűnt felírás.

Versecz, szept. 12. A tegnap leleplezett *Erzsébet*-szobor német felírását a rendőrséghez érkezett följelentés szerint múlt éjjel ismeretlen tettesek ellopták. A felírást tartalmazó ércslapot a tettesek nagyon ügyesen távolították el, a nélkül, hogy a szobrot és a talapzatot megsértették volna. (M. T. I.)

A főváros és a Dreyfus-ügy.

Budapest, szept. 12. (Saj. tud. táv.) A főváros mai közgyűlésén *Eötvös Károly* interpellált a Dreyfus-ügyben. Nem sürgeti a választ, de kérde, hogy résztvegyen-e a főváros és milyen mértékben jövőre a párisi kiállításon. Nem akar beleavatkozni egy független állam belügyeibe, de van ott egy kérdés, mely az egész emberiséget érinti s ez az igazság és ember-szeretet kérdése. Oly ügy nyert befejezést a Dreyfus-üggyel, melyben feltolul a kérdés, vajjon az a törvényhozás csak az igazságnak,

vagy a felekezeti, vagy katonasági, vagy más érdekek szolgálatában áll. Vajjon olyanok-e ott a viszonyok, hogy bemutathatjuk-e fejlődésünk eredményét. Erre kér választ, a polgármester azonban ma még nem felelt.

Esküdtétel.

Bécs, szept. 12. Kurlowski lovag, az új leMBERGI érsek és Szeptycki gróf, az új stanislaui püspök ma külön kihallgatáson voltak a királynál és letették a hivatalos esküt. (M. T. I.)

A belgrádi összeesküvők.

Belgrád, szept. 12. A tegnapi tárgyalás reggel 7 órakor kezdődött a Pasics elleni vádra vonatkozó tanúkihallgatásokkal.

Miloszavljevics Jefrem tanu azt vallja, hogy Pasics azt mondta neki, hogy nemsokára fontos esemény fog történni Szerbiában.

Pasics tagadja ezt. A többi négy tanu megerősíti, hogy nekik is ezt mondta Miloszavljevics.

Nikodijevics tanu azt mondja, hogy a községi előjáró birta rá, hogy Pasics ellen valljon.

Azután fölolvassák Pajevics tanunak a vallomását, a mely szerint Pasics 1883-ban mint emigráns összeköttetésben állott a bolgár kormányval és ezt fölszólította, hogy csináljon rendet Szerbiában. Pasics — mondja a tanu — akkoriban bolgárnak vallotta magát.

Pasics ezt is tagadja.

Következik Protics Sztoján kihallgatása. Protics a szerb adórendszerről beszél és tagadja, hogy az adófizetőket felszólították az adó megtagadására. Tudatja azt is, hogy Odjek nyomdájában összejöveteleket tartottak és azt mondja, hogy Nikolics ezredes soha sem volt ott, hogy Tausanoviccsal kilencz éve nem érintkezett és hogy Majics Rankóval nem áll bizalmas viszonyban, sőt ellenkező nézetten volt vele. Protics politikai fejtegetésekbe bocsátkozik, a miért az elnök többször megint és végül, minthogy az intés nem használt, kijelenti, hogy Protics nyilatkozataiban provokációt lát. Protics elismeri, hogy mint publicistának többször volt dolga a sajtóbíróssággal, de a király iránt való tiszteletet soha sem sértette meg.

Knezevics vádlottat szembesítik Protics-sal. Knezevics kijelenti, hogy látta Proticsot az Odjek nyomdában tartott összejöveteleken. Protics ezt is tagadja.

Sztanojevics Aca vádlott ártatlanságát hangoztatja és azt mondja, hogy Milán királyt tiszteli. Tagadja, hogy résztvett a radikális nagybizottság gyűléseiben. Elmondja, hogy 1883-ban elítélték, de kegyelmet kapott, a miért nagyon hálás. A trón iránt hódolattal és odaadással viseltetik. Nem tehet föl róla, hogy felségáruló. Knezevics állításait tagadja.

Következik Gyurics Milán vádlott kihallgatása. Gyurics a trón és a király iránt való hűségét hangoztatja és azt mondja, hogy Knezevics fölöttébb gyanus ember, aki vagy a boszniai kormány, vagy Szulejmán basa ügynöke volt. Azután fölolvassák Gyuricsnak Pasics-hoz intézett leveleit, amelyek hevesen támadják Milánt és a kormányt. (M. T. I.)

A Dreyfus-ügy.

Páris, szept. 12. *Zola* az »Aurore«-ban tiltakozik a rennesi haditörvényszék ítélete ellen. Kijelenti, hogy 1898-ban határozottan értesült róla, hogy Esterházy az az áruló, a ki *Schwartzkoppennek* sok okmányt szolgáltatott ki, köztük olyanokat, a melyeket maga írt. Ezeknek az okmányoknak teljes gyűjteménye Berlinben van. Azóta — mondja *Zola* — örökösen attól félttem, hogy Németország egyszer arcunkba vágja a kezében levő bizonyítékokat, a melyek hadseregünket megbecstelenítik. *Zola* sajnálja, hogy a katonai attasékat nem hallgatták ki tanukul. A kormány ezáltal meggyőződött volna róla, hogy ismerik az igazságot. A cikk így végződik: »Ha a kormány ezt visszautasítja, folytatjuk a harcot. Pörömet november 25-én kezdik tárgyalni Versaillesben. Ha igazságot nem szolgáltatnak, Labori ott mondja el azt a védőbeszédet, melyet Rennesben nem mondott el. Megmondja az igazságot,

nem tartva attól, hogy nekem árthat, mert én kész vagyok az igazságért szabadságommal és véremmel megfizetni.

Trieszt, szept. 12. A rennesi törvényszék ítélete miatt itt tüntetések voltak Dreyfus mellett és ellene. Mikor az ítélet köz tudomásra jutott, néhány fiatal ember a francia konzulátus elé akart menni tüntetni, de a rendőrség szétverte őket. Öt embert letartóztattak. (M. Táv. Ir.)

Páris, szept. 12. A »Matin« jelentése szerint a rendőrség tegnap két ember tartóztattott le, akik Guérinét élelmiszerekkel látták el. A rendőrség sok élelmiszert kobozott el.

London, szept. 12. A londoni közéletnek néhány szereplő tagja mozgalmat indított a végre, hogy vasárnap a Hyde-parkban tüntetést rendezzenek Dreyfus mellett. (M. T. I.)

Páris, szept. 12. *Possi* orvos kijelentette, hogy *Dreyfus* egészségi állapota oly aggasztó, hogy nem sokáig él.

Személyi hírek.

Bécs, szeptember 12. Gizella bajor herczegnő Konrád bajor herczeggel, József Ágost főherczeggel és Augusztia főherczegnővel ma délelőtt 9 óra 15 perczkor innen Kis-Tapolcsányba utazott.

Bécs, szeptember 12. Coudenhove gróf csehországi helytartó ma reggel Prágából, Pininski gróf galicziai helytartó pedig Biarritz-ból ideérkezett.

A polnai gyilkosság.

Kuttenberg, szeptember 12. Az esküdt-szék ma kezdte meg a végtárgyalást Hülsner Lipót ügyében, akit azzal vádoltak, hogy márczius 29-én Polna mellett az erdőben meggyilkolta Hruza Ágnes 19 éves varrónőt. A vád közönséges gyilkosságról szól. (M. T. I.)

Nagy tüzek Franciaországban.

Páris, szept. 12. A rue Darboyban, a Szent József-templom közelében ma este tűz ütött ki, a mely egy óriási toll- és lószórraktárt teljesen elpusztított. A rendőrök, a kik oda-siettek, hogy az utcát elzárják, a csőcselék kigunyolta, de a rendőrök szétverték a tüntetőket. Néhány tüzoltó könnyű sérülést szenvedett. A tűz okozta anyagi kár igen nagy.

Toulonból és Marseilleből erdőégetést jelentenek. A tűz néhány kastélyt és házat is fenyegetett. Néhány házat ki kellett üríteni. A kár igen nagy. (M. T. I.)

SZERKESZTOI POSTA.

P. K. Nagyvárad. A székesegyházban b. e. *Erzsébet* királynéért tartott gyászmisén *Schöplín* Ágoston posta-távirda igazgató vezetése alatt, az igazgatóság tisztikara szintén részt vett.

KÖZGAZDASÁG.

A gazdasági egyesület gyűlése. Felkérték lapunkat az alábbi sorok közlésére:

A biharmegyei gazdasági egyesület igazgató választmánya e hó 20-án d. u. 3 órakor Nagyváradon a megyeház nagytermében gyűlést tart, melyre több igen fontos tárgy van kitűzve. A választmányi gyűlés után a vármegyében létesítendő községi hitelszövetkezetek tárgyában értekezlet lesz, melyen a központi hitelszövetkezet is képviselteti magát. A meghívók úgy a választmányi gyűlésre, mint az értekezletre a napokban széjjel lesznek küldve, azonban már most felhívjuk a tagok figyelmét a két nagyfontosságú gyűlésre.

Gazdasági tudósítás Biharról. Szept. 11-én nagy hőség után hirtelen változás állott be az időjárásban. Az ég beborult s azóta folyton esik az apró szemű hideg őszi eső. Ez az esős idő nagyon gátolja a takarmány-beszállítását, valamint a tengeri érését is.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, szeptember 12.

Az irányzat szilárd.

Osztrák hitel	—	—	—	—	373.—
Magyar hitel	—	—	—	—	385.50
Allamvasut	—	—	—	—	347.75
Rimamurányi	—	—	—	—	345.53
Magyar jelzálog	—	—	—	—	244.50
Salgótarjáni	—	—	—	—	341.—
Wagon-kölcsön	—	—	—	—	623.—
Villamosvasut	—	—	—	—	225.—
Magyar leszámítoló	—	—	—	—	353.25
Iparbank	—	—	—	—	104.25
Budapest közuti	—	—	—	—	404.50
Kereskedelmi	—	—	—	—	101.50
Déli vasut	—	—	—	—	65.08

Határidők.

Budapest, szeptember 12.

Készáru buzában az irányzat szilárd volt, és 40,000, mm. forgalom mellett az árak — krral magasabban jegyeztettek.

Buza októberre	—	—	—	—	8.40
Buza áprilisra	—	—	—	—	8.74
Tengeri szept.	—	—	—	—	5.06
Uj tengeri	—	—	—	—	5.17
Rozs okt.	—	—	—	—	6.56
Zab okt.	—	—	—	—	5.14
Káposzta, repeze, aug.	—	—	—	—	11.80

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. szeptember 12-én

Magyar aranyjárdék 4%	—	—	—	—	117.75
Magyar koronajárdék	—	—	—	—	95.20
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 ¹ / ₂ %	—	—	—	—	120.25
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 ¹ / ₂ %	—	—	—	—	100.50
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	—	—	—	—	100.20
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	—	—	—	—	93.50
Italmérési jog megváltási kötvény	—	—	—	—	99.75
Horváth-szlavón földterhermentesítési kötvény	—	—	—	—	96.—
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön	—	—	—	—	161.75
Tiszasszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	—	—	—	—	140.—
Osztrák járadék papírban	—	—	—	—	99.75
Osztrák járadék ezüstben	—	—	—	—	99.75
Osztrák járadék aranyban	—	—	—	—	118.—
sztrák korona járadék	—	—	—	—	100.10
Osztrák államsorsjegyek	—	—	—	—	137.—
Osztrák magyar bankrészevény	—	—	—	—	9.05
Magyar hitelbankrészevény	—	—	—	—	385.—
Osztrák hitelintézeti részevény	—	—	—	—	373.40
Párisi vista	—	—	—	—	346.25
20 frankos arany (Napoleon d'or)	—	—	—	—	9.58
Németbirodalmi márka	—	—	—	—	47.70
London vista	—	—	—	—	120.60
20-márkás arany	—	—	—	—	11.78

NAGYVARADI SZINKÖR.

Evadérlet 132. szám.
(Páros sz.)Kisbérlet 132. szám.
(Páros sz.)

Ma szerdán, szeptember hó 13-án,
a kolozsvári országos nemzeti színház személyzetével:
fényes kiállítással, másodsor

AZ ÖRDÖG PILULÁI.

Látványos bohóság 3 felvonásban, 15 képben, énekkel és tánczsal.

A képek czimei: I. felvonás: »A bűvös pilulák«. 1. kép: »A boszorkány receptje«. 2. kép: »A pilulák ereje«. 3. kép: »A menekülők és üldözők«. 4. kép: »A boszorkány-tanya«. 5. kép: »A bohóság istennője«. 6. kép: »Tündérország«. II. Felvonás: »A bohóság és a boszorkány küzdelme«. 7. kép: »A varázsfűrt«. 8. kép: »A boldok háza«. 9. kép: »A gyilkos beretva«. 10. kép: »A levegőbe repült vonat«. 11. kép: »A bűvös vacsora«. 12. kép: »A bohóság kertje«. III. felvonás: »A bohóság diadala«. 13. kép: »A megzavart esküvő«. 14. kép: »A megijedott boszorkány«. 15. kép: »A bohóság birodalma«.

A darabban előforduló tánczok:

1. Az VI. képben: »Nagyfejűek táncza«. Tánczolkák: Stadler Fr., Szabó D., Gerzsák K., Barabás K.
2. A XII. képben: »A kéményseprők táncza«. Tánczolkák: 10 apró kéményseprő.
3. A XV. képben: a) Nagy diszfelvonulás a bohóság alattvalóival.
b) »Matróz-táncz«. Tánczolkák: Farkas Emma, Lengyel Klári, Lengyel Margit, Miklósi Maigit, Miklósi Mariska, Vankné-Zách Terka, Stadler Frigyes.

c) »Grosswar dein«. Tánczolkák: Fehérvári Anna, Fehérvári Erzs, Fehérvári Miska, Lengyel Irén, Szabó Erzs, Winkler Kaciza.

Hely árak: Alsó páholy 4 forint, felső páholy 8 forint. Támlásszék I—VIII. sorig 1 forint. IX—XI sorig 80 krajczár. Zártszék I., II. és III. sor 60 krajczár. Első emelet. I. sor 50 krajczár, második sortól 40 krajczár. földszinti állóhely 40 krajczár. Katona- és diákjegy a földszinten 30 krajczár. Közép karzat 30 krajczár. Oldal karzat 20 krajczár.
Egy szinlap ára a pénztárnál 10 krajczár.

Kezdet 7 órakor, vége 10 órakor.

Holnap esütőtől, szeptember hó 13-án ez idényben utólszor:

C A R M E N.

Opera 4 felvonásban.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKIS GYULA.

930/1899.

Árverési hirdetmény.

Alulírott kiküldött bírósági végrehajtó ezennel közhirre teszi, hogy a Nagyvárosvárosi kir. járásbírósnak 1899 évi VI. 619 számú végzésével dr. Duma Florián ügyvéd általképviselet Victoria takarékos és hitelintézet felperes részére Pallady Leontin alperes ellen 99 frt követelés

és jár. erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás folytán, alperestől lefoglalt 440 frt becsült ingóságokra a n.-várad városi kir. járásbírósnak fenti számú végzésével az árverés elrendeltetvén annak felülfoglaltatók követelés erejéig is, amennyiben azok törvényes zálogjogot nyertek volna, alperes lakásán Nagyvárodon Széchenyi-téri házában leendő megtartására határidőül 1899 évi szept 15 napján délután 2 órája tüzetik ki, mikor a bíróság lefoglalt butorok 1 zongora s egyéb ingóságok a legtöbbet ígérőnek készpénzfizetés mellett, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Felhívtnak mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételárából a végrehajtó követelését megelőző kielégítettéshöz tartanak jogot, amennyiben részükre foglalás korábban eszközöltetett volna és ez a végrehajtási jegyzőkönyvből ki nem tűnik, elsőbbség bejelentéseiket az árverés megkezdéseig alulírott kiküldöttél vagy írásban beadni, vagy pedig szóval bejelenteni tartoznak

A törvényes határidő hirdetménynek a bíróság tábláján kifüggesztését követő naptól számítottatik.

Kelt Nagyvárodon 1899 évi szept. hó 1 napján.

Eatig Ferencz
kir. kir végrehajtó.

234 (1—1)

M. kir. szab. Osztalysorsjáték főelárusítója a Biharmegyei takarékpénztár

ajánl sorsjegyeket eredeti árakon a VI. huzásához.

Főnyeremény 1 millió korona.

Sorsjegyeink kaphatók:

a Biharmegyei takarékpénztár üzlethelyiségében Kossuth-u.

Lukács Mór tőzsdéjében, Bémer-tér.

K. Frankl Mari tőzsdéjében, Nagypiacz-tér.

Weisz Ignáczné tőzsdéjében, Szent László-tér.

Sorsjegyek a huzás tartama alatt is kaphatók.

Fényképészeti műterem áthelyezés!

Van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy

fényképészeti műtermemet

a főutczai Karaguly-házból

a régi reáliskola épületébe

(a Szent László templommal szemben)

helyeztem át, hol műtermemet a legkényesebb igényeknek is megfelelően egészen ujonnan rendeztem be s azon kellemes helyzetben vagyok, hogy **chromo, aquarell, platinotípió** képeket vizittól egész életnagyságig művészi kivitelben állithatok elő.

Kocsival a műterem bejáratáig hajtható.

A n. é. közönség kegyes pártfogásáért esdve, maradtam
alázatos szolgálja:

LOJANEK JÁNOS

fényképész.

113. 8—10